

IKKINCHI JAHON URUSHIDAN SO'NG ANGLIYDA ARXIV FAOLIYATI

Salomova Lutfiya Iskandar qizi

O'zbekiston Milliy universiteti

*Tarix fakulteti "Manbashunoslik va
arxivshunoslik" kafedrasi o'qituvchisi*

E-mail: salomovalutfiya95@gmail.com

Salomova Gulnoza Iskandarovna

Denov tumani № 22- sonli

maktab o'qituvchisi.

E-mail: mohirbekiskandarov5@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada Ikkinchi Jahon Urushidan keyin Angliyadagi arxiv ishi faoliyati, Angliyada arxiv ishi sohasidagi muhim va qiziqarli voqiyalar haqida qisqacha ma'lumotlar, Milliy arxivlar reestri, Arxiv inspektorlari, Viloyat arxivi - mahalliy boshqaruvga mas'ul bo'lgan asosiy agentlik, tuman Kengashiga bo'ysunuvchi mustaqil agentlik. Viloyat arxivlari tarkibidagi uyushmalarning iltimosiga binoan okrug kengashlarining hujjatli materiallari, tinchlik sudlari konventsiyalari, shahar kengashlari va boshqa mahalliy muassasalar, korxonalar hujjatlar bilan ishlash holatlari o'rganilgan

Kalit so'zlar. Angliya arxivi, hujjatlar, hukumat, fond, ro'yxat, ikkinchi jahon urushi, Davlat, tarix, Salomova.

Annotation. This article contains brief information about archival work activities in England after World War II, about important and interesting vagaries in the field of archival work in England, The Register of National Archives, archival inspectors, the regional archive - the main agency in charge of local management, an independent agency subordinate to the District Council. At the request of the associations within the Regional Archives, documentary materials of the county councils, peace court conventions, city councils and other local institutions, enterprises are studied cases of working with documents.

Keywords:

Archives of England, documents, government, Foundation, list, World War II, state, history, Salomova.

KIRISH: Ikkinchi Jahon Urushidan keyin Angliyadagi arxiv ishi boshqa mamlakatlardagidek muammolarga duch keldi. Hujjatli manbalarning Angliyadagi urush paytida yo'qotishlari juda katta edi, lekin ular markazdagi va sohadagi mavjud muassasalar arxiv hujjatlariga ta'sir ko'rsatdi, davlat arxivlari esa to'liq saqlanib qoldi va o'z faoliyatini to'xtatmadi. Yo'qotishlarga qaramay, idoraviy arxivlar to'lib toshgan va juda katta miqdordagi hujjatlar Davlat arxiviga topshirilishi kerak edi. Binolar zaxirasi bo'lmaganligi sababli, Ashbrijda (London yaqinida) arxivga moslashtirilgan va 150 000 ming futlik javonlar bilan jihozlangan yangi hujjatlarni saqlash uchun keng bino olindi.

1944-yilda Davlat arxivi va mavjud muassasalar o'rtasidagi hamkorlik rejasi qabul qilindi. Davlatning bir qismi sifatida arxivda bo'limlarga hujjatli materiallarini tartibga solish bo'yicha maslahatlar berishi va materiallarni davlat arxiviga topshirilishini tartibga solishi kerak bo'lgan muassasalar bilan aloqa bo'yicha maxsus bo'lim tashkil etildi. Ishlayotgan tashkilotlar o'z-o'zidan arxivlarini tartibga solishni ta'minlay olmaydilar va ularni davlat arxivlariga topshirishga tayyorlay olmaydilar. Keyin chalik Angliyada arxiv uchun oraliq omborlar yaratildi, ushbu omborlarda turli muassasalarning hujjatlari saqlash muddatiga qarab saralanadi va tartibga solinadi, shundan so'ng doimiy saqlash muddati bo'lgan materiallar shtatning qo'shimcha saqlash omborlariga o'tkaziladi. Ular "Limbo" nomini oldilar. Bu oraliq saqlash joylari uchun 6 ta keng harbiy boshpanalar va artilleriya zavodining bir qismi (tahminan 75 kmga yaqin tokchalar) ajratilgan.

1950-yillarning o'rtalarida faoliyat ko'rsatgan "D.Grigg komissiyasi"ning faoliyati Angliya arxivlari uchun alohida ahamiyatga ega edi. Parlament tomonidan Shtab-tafsiyalari yozuvlarni tashkil etish va saqlashni o'rganish vakolatiga ega. Komissiya ish yuritishni tashkil etish va shtabda arxiv ishlarini tashkil etishni takomillashtirish yuzasidan qator tavsiyalar berdi. Saqlanishi kerak bo'lmagan materiallarni ajratish masalasiga alohida e'tibor qaratildi. Yo'q qilish uchun materiallarni tanlash davlat bilan kelishilgan holda vazirliklar tomonidan tuzilgan "ro'yxatlar" asosida amalga oshirilgan oldingi tartib bekor qilindi. Saqlash va yo'q qilish uchun materiallarni tanlash bevosita vazirlik arxivi boshlig'i ishtirokida ma'muriyat tomonidan amalga oshiriladi. Mazkur faoliyat Davlat huzuridagi Idoraviy arxivlarni boshqarish boshqarmasi tomonidan nazorat qilinadi va uslubiy yordam beradi. Arxiv bir necha inspektorlardan iborat. Komissiya hisobotida alohida

materiallar guruhlariga nisbatan batafsil tanlov tartibi taklif qilindi. Davlat rahbariyati tomonida 1958-yilda arxivlar to'g'risida yangi qonun qabul qilindi. Ushbu qonun Angliyada arxiv ishini zamonaviy asosda rivojlantirishga hissa qo'shishi kerak bo'lgan muhim qonunchilik akti edi. Biroq u arxiv muassasalarining davlat apparatidagi o'rni masalasida davlat materiallarining mavjud bo'lish muddati bo'yicha konservatizm xususiyatlaridan xoli emas edi. Davlat hujjatli materiallari tarkibida arxiv bor edi jismoniy o'zgarishlar. U Tashqi ishlar vazirligi, harbiy va dengiz vazirliklarining ishlaydigan tarkibiy bo'linmalari, Moliya vazirligi va boshqalarning materiallari bilan to'ldirildi. Tugatilgan koloniyalar vazirligining butun arxivi unga topshirildi. Ikkinchi Jahon urushi davrida faoliyat yuritgan institutlarning ko'plab mablag'larini oldi. Natijada, davlat materiallari o'rtasida xronologik farq yo'q edi. Bo'limlar arxivlari arxiv fondlarining ko'p qismi 50 -yillarni qo'lga kiritdi. XX asr So'nggi 30 yil ichida materiallar tadqiqotchilarga berilmagan va qisman shahar tashqarisida qo'shimcha binolarda joylashgan bo'lsa -da, mamlakat tarixini o'rganish uchun arxivning qiymati ancha oshdi.

Arxiv o'quv zali, mikrofilm va nashriyot orqali hujjatli materiallardan foydalanishni yanada takomillashtirish va tartibga solishga qaratilgan edi. O'quv zali rekonstruksiya qilindi, urushdan keyin kitobxonlar soni tez o'sdi: Masalan: 1946 yilda 261 tashrif buyurgan bo'lsa, 1950-yilda bu ko'rsatgich 646 yetdi, 1962 yilda esa 37 ming, 1968 yilda 84 mingga yetganini ko'rish mumkin. Suratga olish va mikrofilmga buyurtmalar soni yanada tez o'sdi. Yil davomida tayyorlangan nusxalar soni 1946-yilda 15 ming kadrni, 1950-yilda esa 317 ming nusxani tashkil etdi. Arxivning nashriyot faoliyati hanuzgacha Tarixiy qo'lyozmalar komissiyasi orqali amalga oshirilmoqda. 1947-yilda maxsus tuzilgan maslahat komissiyasi ishtirokida davlat nashrlari rejasi tuzildi. Arxiv uchun tuzilgan bu rejada oldingi an'analardan ma'lum darajada chetga chiqishni ko'rsatuvchi bir qancha muhim jihatlar bor edi: birinchi navbatda, arxiv mazmunini ochib beradigan asosiy turdagi va bino sifatida taqvimlardan voz kechish, qisqacha tavsif va indeksni chop etishga o'tish, tayyorgarlik. hujjatlarni nashr etish mahalliy tashkilotlar bilan kelishilgan holda yangi qo'llanmani nashr etishni nazarda tutgan. Dastlab u bir qator muammolar sifatida rejalashtirilgan edi. 1949-yilda nashr etilgan birinchi sonda davlatning tashkil topishi va faoliyati tarixi tasvirlangan. Arxiv va uning zamonaviy tashkilotiga, mos yozuvlar apparati holati va boshqalar haqidagi ma'lumotlar jamlangan. Ammo ular bunday nashrni davom ettirishdan bosh tortishdi, chunki bunga ko'p vaqt talab etardi. 50-yillarda ikki jildli qo'llanma nashr etildi, bu qo'llanmada qo'tgan o'n yilliklarda olingan materiallar kiritilgan.

Boshqa Evropa mamlakatlari arxivlari kabi, Angliya davlat arxivida ham ko'rgazma va muzey ishlariga e'tibor beradi. Shtat Urushdan so'ng, arxiv millatlashtirilgan korxonalar arxivlari bilan shug'ullanishi kerak edi, chunki tog' -kon sanoati va transport sohasidagi korxonalarni qisman milliylashtirish natijasida ularning texnik arxivlari davlat tasarrufida edi. Davlatning bir qismi sifatida. Milliylashtirilgan korxonalarning hujjatlari ustidan nazorat byurosi tomonidan arxiv tuzildi. Davlat xizmatchilari 1946-yilda o'z faoliyatini qayta boshlagan Korxona arxivlarini himoya qilish kengashi yordami bilan Korxona arxivlarini himoya qilish kengashi milliylashtirilgan korxonalar arxivlarini ekspertizadan o'tkazdi, ularning materiallari indeksini tuzdi, eng qadimiy va eng yaxsh mikrofilmlari qiziqarli hujjatlar arxiv materiallari edi. Amaliy ahamiyatini yo'qotgan, arxiv materiallarining mahalliy arxiv yoki kutubxonalarga saqlanishini ta'minlash choralari ko'rildi.

Urushdan keyingi Angliyada arxiv ishi sohasidagi muhim va qiziqarli voqiyalar haqida qisqacha ma'lumotlar Milliy arxivlar reestrini tashkil etdi. Uning maqsadi-kapitalistik mamlakatlar sharoitida deyarli shtat ko'zidan chetda qolgan Angliyaning barcha arxivlari, asosan nodavlat arxivlari haqida ma'lumot to'plash. arxiv organlari. Garchi ilgari Tarixiy qo'lyozmalar komissiyasi nodavlat arxivlarni aniqlash va ularni himoya qilish choralari izlash bilan shug'ullangan bo'lsa-da, uning faoliyati samarasiz edi. Ba'zi mahalliy ilmiy jamiyatlar, kutubxonalar, Britaniya arxivchilari jamiyati a'zolari ham shu yo'nalishda harakat qilishdi, lekin ularning barchasi epizodik tarqoq harakatlar edi, shu bilan birga nodavlat arxivlar muammosi tobora keskinlashib bordi.

Nihoyat, 1945-yilda shtat ostida. Angliya arxivlarida 10-12 kishidan iborat maxsus qism shaklida Milliy arxivlar reestri tuzildi. Milliy Ro'yxat Tarixiy Qo'lyozmalar Komissiyasi bilan yaqin aloqada ishlaydi, bu ma'noda uning ishchi apparati edi. Eng qiyin vazifa bu sohada qo'llab-quvvatlashni tashkil etish edi, ularsiz axborot aylanishini yo'lga qo'yish mumkin emas edi. Bu borada Ro'yxatdan o'tishga Britaniya arxivchilari jamiyati katta yordam ko'rsatdi, u o'z safida hujjatlar bilan shug'ullanuvchi barcha shaxslarni birlashtirdi: arxivchilar va okrug kutubxonachilari, kutubxonachilar va universitet professorlari, mahalliy biluvchilar va tarixni sevuvchilar va boshqa olimlar. mahalliy ziyolilar; ular orqali ba'zi mahalliy ilmiy jamiyatlar bilan aloqa o'rnatildi. Shunday qilib, asta -sekin graflik va shaharlarda Registrni tayyorlash bo'yicha mahalliy qo'mitalar tuzildi; ularning faoliyati, birinchi navbatda, o'z hududidagi turli arxivlar - cherkov kengashlari arxivlari, oilaviy va otalik arxivlari, maktablar, kollejlari, mahalliy muassasalar, klublar, jamiyatlar, savdo va sanoat korxonalari, kasalxonalar va xayriya muassasalari haqidagi ma'lumotlarni

to'plashdan iborat edi va ularning joylashuvi, hajmi, tarkibi, xronologik tuzilishi, mavjudligi holati haqida. Bu ma'lumotlar xabarlar yoki hisobotlar ko'rinishida tuziladi va Milliy reestrga yuboriladi.

Yo'l davomida, ma'lumot yig'ish bilan, mahalliy qo'mitalar arxivlarning holatini yaxshilashga har tomonlama yordam ko'rsatadilar, vaziyat tahdid bo'lgan taqdirda, ular bu arxivni tuman arxivlarida, mahalliy muassasalar arxivlarida saqlash uchun bezovta qiladilar. Mahalliy oliy o'quv yurtlari va kollejlarning kutubxonalari va boshqalar. Bu hujjatli materiallarning tarqalishini yo'q qilmaydi, lekin baribir ularning xavfsizligiga hissa qo'shadi. Ba'zi hollarda qo'mitalarning faoliyati tuman arxivlarini tashkil etishga yordam berdi. Mahalliy qo'mitalarning hisobotlaridan tashqari, ma'lumotlar Milliy reestr xodimlarining tekshiruv tashriflari orqali yig'iladi.

Natijada juda qimmatli materiallar to'plangan. Chop etilgan ma'lumotlarga qaraganda, xususi korxonalar arxivlari haqida ma'lumot to'plash eng qiyin. Shunday qilib, 1956 yil ma'lumotlariga ko'ra, so'rovlar bilan qoplangan arxivlarning atigi 1,8% tijorat va sanoat arxivlariga to'g'ri keladi. Milliy reestrda ma'lumotlar omborlar kataloglari, egalarining ismlari va geografik joylashuvlar ko'rinishida tuziladi. Qayta ishlashning keyingi bosqichi tematik-katalog. Milliy Ro'yxat tuzish jarayonida ham ma'lumot olish uchun unga murojaat qilgan tadqiqotchilarga xizmat ko'rsatuvchi ishlarni bajaradi, ba'zida hujjatli materiallarga kirish masalasida vositachilik qiladi. Ro'yxatdan o'tish kitobini tuzish ishlari davomida, alohida qismlarning joylashuvi va ulanishini, tarqoq mablag'larni aniqlash, bir qancha juda qiziq hujjatlar va kolleksiyalarni ochish mumkin edi, shunda Milliy reestr faoliyati aniqlandi.

Mahalliy arxivlar masalasi Angliyaning boshqa Evropa davlatlari bilan taqqoslaganda, bu mamlakatning qoloqligini ifoda etadigan arxiv ishining tiqilishi bo'lib qolaverdi. Urush paytida katta muassasalar arxivlari katta yo'qotishlar va undan ham og'ir ahvolda bo'lgani uchun bu masalani hal qilish juda dolzarb vazifaga aylandi. Allaqachon 1943-yilda shtat. arxiv, mahalliy arxivlar muammosini o'rganish uchun maxsus qo'mita tuzildi. 1949-yilda qonun loyihasini tuzish uchun tuzilgan bu qo'mita ham, keyingi qo'mita ham markaziy arxivlarni yaratish rejasini tuzdi va Milliy arxiv kengashini tuzishni nazarda tutdi. Umumiy qonun qabul qilinishidan oldin, okrug arxivlarini tashkil etish jarayoni boshlandi va hozirda bunday arxivlar hamma tumanlarda mavjud.

Viloyat arxivi - mahalliy boshqaruvga mas'ul bo'lgan asosiy agentlik sifatida, tuman Kengashiga bo'ysunuvchi mustaqil agentlik. Viloyat arxivlari tarkibida uyushmalarning iltimosiga binoan okrug kengashlarining hujjatli materiallari, tinchlik

sudlari konventsionalari, shahar kengashlari va boshqa mahalliy muassasalar, korxonalar yoki shaxslar to'plangan. Angliyadagi grafliklar arxivlarining joylashuvi Frantsiya va umuman shtatdagi bo'limlar arxivlarining pozitsiyasidan ancha farq qiladi. Markazlashgan boshqaruvga ega bo'lgan mamlakatlar arxivlari. Davlat boshqarmasiga bo'ysunmaydi. Mahalliy hokimiyat organlarining o'z hujjatlarini yuritish va arxivlar tuzish faoliyatining huquqiy asoslari 1962-yil 1-avgustdagi, "Mahalliy hokimiyat arxivlari to'g'risida"gi qonun bilan rasmiylashtirildi.

XULOSA: Ikkinchi Jahon urushi davrida Angliya Bosh arxivining qo'shimcha olgan binolari ham hujjatlar bilan to'lib ketganini ko'rish mumkin. Shu qatorda, davlat muassasalarining yangi davrga oid arxiv hujjatlarini davlat arxivlariga muntazam topshirish ishlarining amalga oshirilishi natijasida arxiv fondlarini to'plamlashtirish ishlari tartibsiz amalga oshirildi. 1923–1924 yillarda V. Juzeppe tomonidan ikki qismdan iborat bo'lgan arxiv yo'lko'rsatgichi tuzildi. Birinchi Jahon urushi bilan aloqador arxiv hujjatlari bo'yicha Angliya hukumati qoniqarli darajada e'tibor qaratmadi. Davlat arxivi, harbiy muassasalar va boshqa muassasalar arxivlari urush davriga oid arxiv hujjatlarining ma'lum bir qisminigina saqlash uchun qabul qildi. Bu davrga oid arxiv hujjatlari ko'p qismi hech qanday ekspertiza ishlari olib borilmasdan omaviy yo'q qilinganini ham ko'rish mumkin.

FOYDALANILGAN MANBALAR

1. <https://helpiks.org/8-75682.html>
2. <https://www.myuniversity.ru.html>
3. <https://naukarus.com/>
4. Salomova, L. I. (2021). Types of documents on the history of the turkestan century kept in the national archives of uzbekistan. *current research journal of history*, 2(11), 73-77.
5. Salomova, L. (2020). The national archive of uzbekistan is a source on the history of the turkestan assr water department. *Theoretical & Applied Science*, (10), 457-460.